

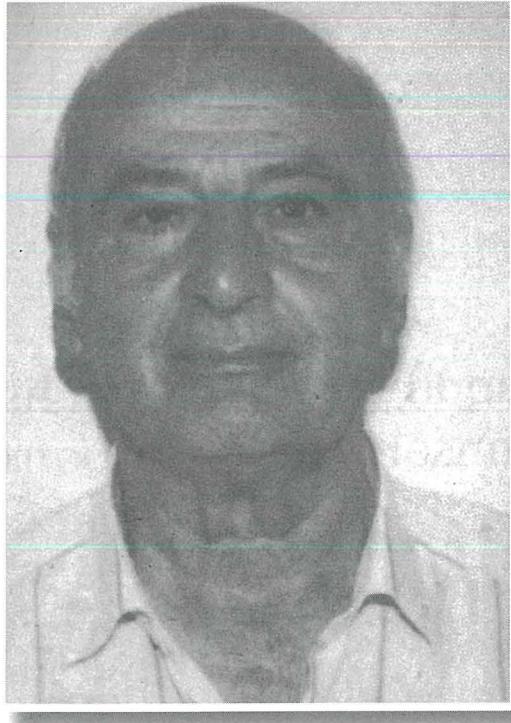
It-Twaqqif tal-Parroċċa San Bartolomew f'Hal Ghargħur

Mis-Sur Julian Bezzina

L-ewwel darba li nafu li n-nies ta' Casal Grigori wrew ix-xeqa li jkollhom parroċċa għalihom kien meta l-viżitatur apostoliku, Mons. Pietru Dusina fit-30 ta' Jannar, 1575, żar il-kappella qadima ta' San Bartolomew li kien hawn qabel il-Knisja Parrokkjali. Il-kronista ta' din il-viżita kiteb li n-nies tar-rahal ingabru f'din il-kappella biex jaġħtuh merħba. Fir-rahal kien hawn 80 familja jiġifieri madwar 350 ruh. Huma talbuh biex jibgħat qassis biex imqarr iqaddsilhom nhar ta' Hadd u wegħdu li kienu lesti li jiġbrulu sehem qoton, li jiswa 3 tari, minn kull familja. Huma qalu lil viżitatur li l-kappillan tan-Naxxar Dun Giljan Borg lanqas kien qed iqaddes quddiesa l-ghada tat-tliet festi l-kbar, il-Milied, l-Għid u l-Għid il-Ħamsin kif kien obbligat li jaġħmel minħabba li kien qed igawdi l-benefikat qadim tal-Kappella ta' San Ģwann Battista fl-istess raħal. Għalhekk l-isqof ordnalu li jqaddes jew l-ghada jew l-jum ta' wara l-festi. Dak iż-żmien ir-rahal kien jaġħmel mal-parroċċa tan-Naxxar. Fl-istess rapport insibu li l-kappella ta' San Ģwann Battista taċ-Čimiterju kienet l-aktar waħda antika fir-Rahal u li kienet parroċċa fil-qedem, dan ifisser li din kellha r-rettur regulari tagħha.

It-twaqqif tal-parroċċi kif nafuhom illum mill-isqof tad-Djoċesi beda wara *l-Kuncilju ta' Tenu* (1545 - 1563). Fis-16 ta' Lulju, 1563 dan kien iltaqa' għall-21 sejjoni ppreseduta mill-Papa Piju IV u ddiskuta tema importanti ħafna: "Il-kuruna tal-erwieħ" u wara ġareġ il-famuż digriet tar-riforma. Fih insibu li l-isfqijiet bħala delegati tal-Papa għandhom iwaqqfu parroċċi f'dawk il-parroċċi fejn hemm għad ta' fidili li minħabba 'l bogħod jew it-tbatija ma jkunux jistgħu imorru fil-parroċċa biex jircievu s-sagamenti u jattendu għall-funzjonijiet, anki jekk il-kappillan tal-parroċċa ma jkunx irid. (Sez. 21. Digriet Nu. 2 Kap IV).

Ir-rahal tagħna kien jaġħmel mal-parroċċa tan-Naxxar u għalhekk in-nies tiegħi kellhom 'il bogħod għall-parroċċa. Biċċa nkwiċċi mal-kappillan tan-Naxxar Dun Giljan Borg inqalghet fit-2 t'Ottubru, 1591. Pietru u Giovanna Sciberras mir-rahal tagħna kellhom tewmin. Il-qabla Agata Hebejer li marret tħixx lil Giovanna teħles, għamidhom għax hasbet li kienet se jmutu u wara hadi għand il-kappillan biex ikompli rit tal-magħmudija għax il-magħmudija tal-qabla setgħet kienet valida. Iżda l-kappillan ċanfara u reġa' għammed lit-tarbija li kien għadha ħajja, għax l-oħra laħqet

mietet, haġa li ma setgħax jagħmel għax il-magħmudija għandha tingħata darba biss. Il-każżétiegi rrapurtat lill-Inwksit Mons. Bellardito u l-kappillan inżamm il-ħabs tal-inkwisit. Il-każżétiegi instema fl-1593 quddiem l-inkwisit Mons. Giovanni Dell' Armi u l-kappillan ġie liberat.

L-isqof Mons Tumas Gargallo kien jaf sewwa li n-nies ta' Hal-Għargħur kellhom 'il bogħod għall-parroċċa tan-Naxxar u t-triq kienet ħażina, għalhekk fit-8 t'Ottubru, 1589 huwa waqqaf il-parroċċa ta' San Bartolomew u bagħat lil Dun Mattew Schiriha fir-raħal tagħna. Iżda għaldin is-separazzjoni oġġeżżjona l-Kappillan tan-Naxxar Dun Ġiljan Borg. Ghalkemm kien hawn dan it-tfixkil, Dun Mattew jidher li beda jaqdi l-parroċċa bħala kappillan. Dan nafuħ għax hu beda l-ewwel ktieb tal-Magħmudijiet li fis-ktieb ukoll iż-żwieġi jidher, kif kappillan hu obligat li jagħmel skond is-Sinodu ta' Ausburg (1548). Hu għammed l-ewwel tarbija bl-isem ta' Domenico iben Pietru Bruno u Grazza fit-8 ta' Jannar, 1599. L-ewwel żwieġ kien ta' Agata bint Geronimo u Helen Mifsud u Jacobs iben Jacobs u Bartholomea Agius minn Hal-Lija u sar fis-26 ta' Ĝunju, 1599.

L-inkwiet bejn Dun Mattew u l-kappillan tan-Naxxar jidher li beda fl-1601 għax minn din is-sena sal-1604 fir-registru hemm nota li dawn ġew reġistrati fil-ktieb tal-magħmudijiet tan-Naxxar u li l-kwistjoni dwar il-parroċċa giet referuta lill-Inkwisitor Mons. Fabrizio Verrallo. Dan qataġħha favur ir-raħal iżda Dun Mattew beda jiffirma bħala 'vice-rettore di Casal Gregorio' fil-ktieb tal-magħmudijiet. Barra dan insibu wkoll li xi qassisin oħra li jidhru li kienu jiġu mill-parroċċa tan-Naxxar kienu jiġu jgħammdu fil-knisja l-qadima ta' San Bartolom Awwissu, 1605 insibu waħda rregnistrata minn oħra fit-28 t'Ottubru, 1605 minn Dun Andrea B li Dun Mattew ma baqax fir-raħal għax mill-160 registru. Iżda fit-8 ta' Marzu, 1608 insibu waħd donnu reġa' kien hawn xi ċaqlieq biex il-parroċċa is-sena nafu żgur li twaqqfet il-fratellanza tar-Ru sentejn wara, fl-1610.

Fit-8 ta' Lulju, 1610, Dun Ģiljan Borg marid fis-sodda għamel it-testment tiegħu quddiem in-nutar Simone Galea u sitt ijiem wara huwa miet. Jumejn biss wara, fis-16 ta' Lulju, 1610, u qabel ma laħhaq kappillan ġdid għall-parroċċa tan-Naxxar biex żgur ma jinqalghax aktar inkwiet, l-Isqof Mons Tumas Gargallo wettaq dak li kien diġa' għamel fis-6 t'Ottubru, 1598 b'kuntratt quddiem in-nutar Ignazio Saverio Bonavita, kancillier tal-kurja. F'dan il-kuntratt, għalkemm sar bidu ġdid għall-parroċċa tagħna bil-hatra tal-Kappillan Dun Ģwann Battista Chetcuti, l-isqof Gargallo kiteb hekk:- *aħna waqqafna dik (il-parroċċa ta' San Bartolomew) ta' Casal Gregorio fis-6 t'Ottubru, 1598.*

Mis-16 ta' Lulju, 1610 il-parroċċa tagħna bdiet dejjem miexja 'l quddiem tant li l-kappillan Dun Ģwann Battista Chetcuti, li dam kappillan tagħna għal 56 sena mexxa l-Għargħurin biex jibnu l-knisja parrokkjali mill-1612 sa 1638, ġojjal arkittetoniku tal-Perit Tumas Dingli.

Frater don Thome Sargallus Sclv. et Quatibus sancti Scij —
gratia gratius Melchiorius Sccurii injuriam et contrariam
et. Regis Barberi, Grimaldi et Franchi. Dicte facultates —
universitatis et singulis propriis ratione. rebus omnibus, rectori, et —
universitatis salibus in docere, impetravit. Vocavitque grat. Cardinalem
et Ecclesiam Nacarum Diocesis nostrae, ob reuerentiam. Concessione
liberum arbitrium, et ob locorum distinctionem. Paredes cit. Tarragona
et Nacarum episcopate non videt in missis suis. Tarragonam, ut
actibus universitatis experientia compotum est, et ob id in. respectu
dei variationem, et considerata diversitas gratij Gregorij, et gratij
Iusti, una communio proponit, et recte. Discretoriis, et. gra-
tiorum ad Ecclesias Universitatis Nacarum propria, gratia Gregorij, et —
Iusti, et Ecclesiae Seminarii dicitur. Gratianus, videlicet. Fratres Sclavo-
nici dicti gratij Gregorij, et Universitatis Sclav. Nacarum gratia dicitur.
Huius est in Seminario exercitus sub. Procuratore seniori con-
sulenti, et Procuratori. S. C. N. Lgaz, et Sacra. Scij Quatibus, —
et. in. propriis. Gratij tunc existent, gratia Gregorij, ut recte
proposita. Commendationem propriorum futurorum. manu fratrum. Gre-
gorij. ab. die. sexto. Remy. Octobr. 1598. Alterum. 1000. gratia
Iusti. ab. die. 16. mensis. Octobr. 1608. et. Procuratorum. et
proprietate. Universitatis Ecclesiae Nacarum. taliter spectre, et. Litteris,
ob. rationem. Reverendi. Sclavorum. Don. Juliani. Et. omnia. uscisa. dicta. Perse-
cutione. Ecclesie. Iusti. et. propriis. non. liberando. a. dicti. universi-
tatis. et. Universitatis. grati. honor. et. de. non. restituendo. quo
est. Universitatis. Iusti. et. propriis. et. alio. de. causa. in. ipsius
concentratione. iusto. electi. et. cyprius. adiutorio. ap. 4. —
regione. 21. ann. Tr. de. legi. mortis. et. ap. quatuor. die. die. de. Ecclesie
proprietate. Universitatis. aucti. restitutio. non. in. lice. et. forma.
qui. huius. et. officiali. fomi. die. et. aucti. proprie. et. recte.
munda. lice. Gregorij. et. huius. a. propria. Ecclesie. Universitatis. Nacar-
um. commendatione. et. gratia. non. aucti. non. videt.

Kopja tad-dokument li jinsab fl-Arkiuji Parrokkjali

jgħammdu fil-knisja l-qadima ta' San Bartolomew u jirregistraw l-magħmudija fl-istess ktieb. Fl-1 ta' Awwissu, 1605 insibu waħda reregistrata minn Dun Ģwann Bezzina (vice-rettore di Casal Naxxaro) u oħra fit-28 t'Ottubru, 1605 minn Dun Andrea Bezzina (vie-rettore di Casal Gregorio). Jidher għalhekk li Dun Mattew ma baqax fir-raħal ghax mill-1605 sa l-1608 ma ġewx reregistrati aktar magħmudijiet fir-registru. Iżda fit-8 ta' Marżu, 1608 insibu waħda reregistrata minn Dun Ģwann Battista Cilia. Fl-1608 donnu reġa' kien hawn xi ċaqlieq biex il-parroċċa, li kienet ġiet sospisa, tkompli tiffunzjona ghax f'din is-sena nafu żgur li twaqqsfet il-fratellanza tar-Ružarju. Iżda l-bidu mill-ġdid tal-parroċċa sar uffiċċjalment sentejn wara, fl-1610.